

REFERENCES

- Bohushevych, 2014* – Bohushevych N. V. Rozrobka kompleksu vprav u mezhakh kursovoi, bakalavrskoi chy mahisterskoi roboty z metodyky navchannia inozemnykh mov. – Psykholoho-pedahohichni nauky. – 2014. – №2.
- Borysko, 1999* – Borysko N. F. Kontseptsiya uchebno-metodycheskoho kompleksa dlia praktycheskoi yazykovoї podhotovky uchyteliei nemetskoho yazyka (na materyale yntensyvnoho obuchenya) / N. F. Borysko : Monohrafiya. – K. : Yzd. tsentr KHLU, 1999. – 268 s.
- Hez, 1969* – Hez N. Y. Systema uprazhneni y posledovatelnost razvytiya rechevykh umeni y navykov / N. Y. Hez // Ynostranne yazyky v shkole. – 1969. – № 6. – S. 29 – 39.
- Kolomiets, 2003* – Kolomiets V. O. Yak vykonuvaty kursovu robotu: metod. posib. dlia stud. vyshch. ped. navch. zakl. / V. O. Kolomiets. – K. : Vyshcha shk., 2003. – 69 s.
- Obraztsov, 2005* – Obraztsov P. Y. Professyonalno-oryentirovannoe obuchenye ynostrannomu yazyku na neiazukovykh fakultetakh vuzov / P. Y. Obraztsov. – Orel : OHU, 2005. – 114 s.
- Passov, 1983* – Passov E. Y. Teoretycheskiye osnovy obuchenya ynoiazychnomu hovorenyiu: [monohrafiya] / E. Y. Passov. – Voronezh: Yzd-vo Voronezhskoho un-ta, 1983. – 199 s.
- Skalkyn, 1979* – Skalkyn V. L. Systemnost y typolohiya uprazhneni dlia obuchenya hovorenyiu / V. L. Skalkyn // Ynostr.iaz. v shkole. – 1979. – № 2. – S. 19–25.
- Skliarenko, 1988* – Skliarenko N. K. Obuchenye rechevoi deiatelnosti na anhlyiskom yazyke v shkole: Posobyie dlia uchyteliei / N.K. Skliarenko, E. Y. Onyshchenko, S.L. Zakharova. – K. : Radianska shkola, 1988. – 150 s.
- Skliarenko, 1992* – Skliarenko N. K. Typolohiia vprav v intensyvnomu navchanni inozemnykh mov / N. K. Skliarenko // Humanistychni aspekty lnhvistychnykh doslidzhen i metodyka vykladannia inozemnykh mov: Zbirn. naukovykh prats. – K.: KDPIIM, 1992. – S. 9 – 14.
- Shatylov, 1986* – Shatylov S. F. Metodyka obuchenya nemetskomu yazyku v srednei shkole: ucheb. posobyie dlia studentov ped. yn-tov po spets. № 2103 «Ynostr. yaz.» / S.F. Shatylov. – 2-e yzd., dorab. – M.: Prosveshchenye, 1986. – 223 s.
- Metodyka vykladannia inozemnykh mov, 2002* – Metodyka vykladannia inozemnykh mov u serednikh navchalnykh zakladakh: Pidruchnyk. Vyd. 2-he, vypr. i perer / Kol. avtoriv pid kerivn. S. Iu. Nikolaievoi. – K.: Lenvit, 2002. – 328 s.
- Metodyka navchannia inozemnykh mov, 2013* – Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur: teoriia i praktyka: pidruchnyk dlia stud. klasychnykh, pedahohichnykh i lnhvistychnykh universytetiv / Bihych O. B., Borysko N. F., Boretska H. E. ta in. / za zahaln. red. S. Iu. Nikolaievoi. – K. : Lenvit, 2013. – 590 s.

УДК 37.091.313(477):005.336.4(4)

Вікторія Молчанова

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ
ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЄКТУВАННЯ
В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ**

Оскільки, метод проєктів, як освітня технологія, виник та активно застосовується у зарубіжній, зокрема Європейській педагогіці, тому, статтю присвячено ґрунтовнішому ознайомленню з даною технологією для застосування у практичній діяльності педагогами в закладах освіти України. Для розуміння власне проєктної технології навчання потрібне вивчення зв'язку між поняттями «проєкт», «проєктний метод», «метод проєктів», «навчальне проєктування», який розкриває сутність проєктної технології навчання та визначити пріоритетні підходи до цього явища. У статті проаналізовано досвід німецьких та французьких педагогів, опрацьовано праці англійських та американських науковців, котрі, кожен у свій час, впроваджували метод проєктів у начальний процес. На початку XXI ст. проєктна технологія освіти визнана світовою педагогічною спільнотою однією з особистісно-орієнтованих педагогічних технологій. Це змінює роль вчителя, головним завданням стає створення відповідного навчального середовища, в якому учень має можливість покладатися на свій особистісний

потенціал. Проаналізувавши розвиток та досвід застосування методу проектів у практиці зарубіжної педагогіки, було зроблено узагальнюючі висновки та виділено основні етапи організації проектувальної діяльності в закладах освіти.

Ключові слова: *Європейський освітній простір, заклади освіти України, особистісно орієнтоване навчання, технології навчання, проект, проектування, метод проектів, навчальне проектування, етапи проектування.*

Поскольку, метод проектов, как образовательная технология, возник и активно применяется в зарубежной, в частности Европейской педагогике, поэтому, статья посвящена основательному ознакомлению с данной технологией для применения в практической деятельности педагогами в учебных заведениях Украины. Для понимания собственно проектной технологии обучения нужно изучить связи между понятиями «проект», «проектный метод», «метод проектов», «учебное проектирование», которые раскрывают сущность проектной технологии обучения и определить приоритетные подходы к этому явлению. В статье проанализирован опыт немецких и французских педагогов, обработано труды английских и американских ученых, которые, каждый в свое время, внедрили метод проектов в учебный процесс. В начале XXI в. проектная технология образования признана мировым педагогическим сообществом одной из личностно-ориентированных педагогических технологий. Это меняет роль учителя, главной задачей становится создание соответствующей учебной среды, в которой ученик имеет возможность полагаться на свой личностный потенциал. Проанализировав развитие и опыт применения метода проектов в практике зарубежной педагогике, были сделаны обобщающие выводы и выделены основные этапы организации проектной деятельности в учебных заведениях.

Ключевые слова: *Европейское образовательное пространство, образовательные учреждения Украины, личностно ориентированное обучение, технологии образования, проект, проектирование, метод проектов, обучающее проектирование, этапы проектирование.*

The article identifies one of the areas of development of Ukraine - the development of a democratic culture of the younger generation, the development of the competencies necessary for the life of the Ukrainian citizen in the European community. The priorities of pan-European education are to provide the younger generation with an understanding of the European heritage and practical skills of adapting to life and learning in European countries.

In the current conditions of reforming education in Ukraine, the search for innovative approaches to the training of future specialists continues. In this context, special significance in modern pedagogical theory and practice is given to the competent approach, which is due to the change of paradigms, the transition from the teaching paradigm to the paradigm of study. In particular, it updates the importance of training the technology of the project method, aimed at enhancing the student's learning activities by studying the problem situation and determining the ways of solving it in educational activities.

As the project method, as an educational technology, has emerged and is actively used in foreign, in particular European pedagogy, therefore, this article is devoted to the ground-breaking familiarization with this technology for use by practitioners in educational institutions of Ukraine.

In order to understand the actual design technology of learning, one needs to study the connection between the concepts of «project», «project method», «project method», which reveals the essence of the design technology of learning and determines the priority approaches to this phenomenon.

The article analyzes the experience of German and French teachers, worked out the works of British and American scholars, who, at one time, implemented the method of projects in the initial process.

At the beginning of the XXI century. The design technology of education is recognized as one of the person-oriented pedagogical technologies by the world pedagogical community. This changes the role of the teacher, the main task is to create an appropriate learning environment in which the learner has the opportunity to rely on his personal potential.

After analyzing the development and experience of using the project method in the practice of foreign pedagogy, general conclusions were drawn and the main stages of the designing activities in educational institutions were identified.

Keywords: European educational space, educational institutions of Ukraine, personally oriented learning, teaching technology, project, design, project method, training design, stages of designing.

Постановка проблеми. Одним із пріоритетів стратегічного розвитку України є інтеграція нашої держави до європейської спільноти. Сучасний світ переживає інтенсивний розвиток інтеграційних процесів постіндустріального суспільства, який потребує відповідної форми політичної та економічної організації. Європейський вибір України зумовлений її геополітичним положенням та спільною історією формування та розвитку європейської культури. Європа має багатий історичний досвід розвитку та утвердження демократичного суспільства. У більшості європейських країн розроблено спеціальні навчальні курси, створено різноманітні навчальні посібники, функціонують науково-методичні центри, відповідне педагогічне навчання вчителів для сприяння реалізації європейської інтеграції.

Сучасна українська школа повинна сприяти розвитку демократичної культури підрастаючого покоління, формуванню компетентностей, політичних, правових та соціально-економічних знань, необхідних для життя українського громадянина в європейській спільноті. Пріоритети загальноєвропейської освіти полягають у забезпеченні молодого покоління розуміння європейської спадщини та практичних навичок адаптації до життя та навчання у різних європейських країнах, мобільності, соціалізації, здатності спілкуватися та захищати свої права.

Мета освіти для «європейської» України полягає у поширенні всеосяжних знань про Європу, які необхідні на сучасному етапі для того, щоб громадянин України адаптувався у європейській спільноті. На нашу думку, основними завданнями освіти для України в умовах євроінтеграції, є: визначення змісту освіти для європейського виміру України на основі ретельного аналізу та узагальнення чинного європейського досвіду; створення умов для того, щоб молоде покоління отримало позитивний європейський досвід, демократичну поведінку та комунікативну взаємодію; формування необхідних компетентностей, заохочення активної молоді до реалізації ідеалів та цінностей розвитку демократичного суспільства у світі, Європі та Україні.

У сучасних умовах реформування освіти в Україні продовжується пошук інноваційних підходів до підготовки майбутніх фахівців. У цьому контексті особливе значення у сучасній педагогічній теорії та практиці приділяється компетентісному підходу, обумовленому зміною парадигм, переходом від парадигми викладання до парадигми учіння. Зокрема, вона оновлює значущість підготовки навчальної технології методу проєктів, спрямованої на активізацію навчальної діяльності учнів шляхом вивчення проблемної ситуації та визначення способів її вирішення у навчальній діяльності.

Оскільки, метод проектів, як освітня технологія, виник та активно застосовується у зарубіжній, зокрема Європейській педагогіці, тому, для більш глибокого осмислення сутності цієї технології, вважаємо доцільним глибше ознайомитися з нею для застосування у практиці вітчизняної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що дослідники вивчали різні аспекти зародження, становлення та розвитку методу проектів у зарубіжному та вітчизняному досвіді: історико-теоретичний аспект розглядається у роботах П. Архангельського, П. Блонського, С. Вудварда, Д. Дьюї, Б. Ігнат'єва, Е.Кагарова, В. Кіпатрика, М. Кнолла, Е. Коллінгса, Л. Кондратова, Л.Левіна, В. Стернберг, Ю. Олькерса, О. Пеньковських, С. Шацького, Е. Янжула та ін.; теоретичні засади проектної діяльності розкриваються у дослідженнях Д.Левітеса, І. Ляхова, Н. Матяш, О. Пехоти, Є. Полат, В. Радіонова, С.Сисоевої, Н. Чанилової та ін; технологія впровадження індивідуальних освітніх проектів у навчальний процес висвітлена у працях Н. Альохіної, С.Генкал, І. Єрмакової, Л. Сохань, Е. Сундукової та ін.; аналіз деяких аспектів підготовки студентів закладів вищої освіти через проектну діяльність знаходимо у працях С. Баташової, В. Веселової, О. Демченко, О.Зосименко, М. Елькіна, С. Ізбаш, О. Ільяшевої, М. Пелагейченка, Т. Резнік та ін. Разом з тим досить обмежено висвітлено тенденції розвитку проектної технології у зарубіжній педагогіці.

Мета статті. З огляду на вище викладене, метою статті є вивчення методу проектів на основі ретроспективного аналізу в європейській педагогіці, його сутності та основних тенденцій трансформування, можливості та необхідності застосування європейського досвіду в закладах освіти України.

Вклад основного матеріалу. Проект – це сукупність певних дій, документів, попередніх текстів, задум для створення реального об'єкта, предмета, створення різного роду теоретичного продукту. Це завжди творча діяльність [Кіпатрик, 1925]. Проектний метод у шкільній освіті розглядається як певна альтернатива класно-урочної системи. Сучасний проект учня – це дидактичний засіб активізації пізнавальної діяльності, розвитку креативності та одночасно формування певних особистих якостей. Метод проектів – педагогічна технологія, орієнтована не на інтеграцію фактичних знань, а на їх застосування і придбання нових. Активне включення школяра в створення тих чи інших проектів дає йому можливість освоювати нові способи людської діяльності в соціокультурному середовищі [Гаргай, 2004: с. 3-37].

Вивчення зв'язку між поняттями «проект», «проектний метод», «метод проектів», який розкриває сутність проектної технології навчання, дозволив визначити пріоритетні підходи до цього явища. У даному контексті увага звертається на дослідження німецького педагога М. Кнолла, який, вивчаючи генезис методу проектів, визначив наступні етапи його розвитку: 1590-1765 рр. – започаткування проектної діяльності в галузі

освіти в Європі; 1765-1880 рр. – проект посідає значне місце у навчальному процесі, відбувається його «передача» до Америки; 1880-1915 рр. – активне використання проектів на уроках праці та у загальноосвітніх школах; 1915-1965 рр. – переосмислення методу проектів та його «перенесення» з Америки назад до Європи; із 1965 р. – повторне відкриття ідеї проекту та третя хвиля його міжнародного визнання та поширення [Knoll, 1993: с. 58].

Цікавим є досвід англійського педагога С. Редді, яка наприкінці 80-х років XIX ст. застосувала метод проектів у навчальному процесі коледжу в Аботс-Хілл (Великобританія) для виховання дітей аристократії. Організація колегіального педагогічного процесу була спрямована на виховання людей із сильним темпераментом, здатних до самостійного практичного життя. Педагог залучила студентів до розробки певних проектів, під час яких вони мали можливість застосувати теоретичні знання, набуті у процесі навчання. Отже, метод проектів став одним із елементів структурної організації педагогічного процесу коледжу, хоча сам термін не використовувався і не мав певного педагогічного обґрунтування [Зосименко, 2006: с. 239].

Зазначимо, що на початку XX ст. метод проектів вважався специфічною американською освітньою стратегією і був визнаний світовою педагогічною спільнотою. Так, у Німеччині ідеї проектної діяльності базувалися на концепції загальної освіти Б. Отто, який визначив проект як засіб комунікації теорії з практикою. Подальший розвиток методу проектів з німецькою назвою «Vorhaben» (план, задум) отримав у працях Ф. Карсена, Г. Кершенштейнера, О. Хаазе та інших [Encyclopedia of educational reform and dissent, 2009]. Ф. Карсен вважав «проект» найкращим методом, який має потенціал для підняття суспільства на більш високий рівень культури, тоді як О. Хаазе вважав його однією з форм початкової освіти. Учитель-реформатор А. Рейнвейн підкреслив, що «проект» служить методичним осередком самоосвіти. Проте всі вони були одностайними в тому, що за такої системи навчання учні більш зацікавлені та наполегливі, стають більш відповідальними та соціалізованими [Encyclopedia of educational reform and dissent, 2009; Markham, 2003].

Поступово метод проектів перестає бути домінуючим у навчальному процесі. Однак, елементи цього методу активно впроваджувалися в так званих пілотних навчальних закладах, які були зосереджені на пошуках шляхів реорганізації змісту, форм і методів шкільної освіти й виховання в Західній Європі [Boss, 2008; Encyclopedia of educational reform and dissent, 2009; Markham, 2003; Newell, 2003]. Так, у Франції в освітній роботі було створено кілька модельних ліцеїв (ліцеїв-пілотів), які використовували ідеї методу проектів, а саме: вивчення шкільної програми групами (командами) ліцеїстів; урахування індивідуальних здібностей та інтересів дітей; поєднання процесу навчання з навколишнім середовищем, вчителем та іншими учнями [Зосименко, 2006: с. 242; Markham, 2003].

Ідеї проектного навчання були основою функціонування Йена-планшколи П. Петерсена у Німеччині, в якій зміст навчального матеріалу

визначався інтересами учнів на основі врахування їхніх індивідуальних здібностей [Garzai, 2004]. Яскравим прикладом використання ідей технології проектів стала школа «Ермітаж» О. Декролі (Бельгія) [Newell, 2003]. У навчальному процесі широко використовувався «метод центру інтересів», згідно з яким вивчення різних шкільних дисциплін відбувалося при вивченні певної теми відповідно до потреб дитини. Застосування проектів у навчальному процесі дало можливість максимально враховувати інтереси дитини та розвивати її творчі здібності; пов'язати навчальний матеріал із життям учнів; визначити цікаві форми і методи оцінювання діяльності кожного учня. Необхідно зазначити, що ця школа і сьогодні входить до четвірки кращих за успішністю освітніх закладів Брюсселя [Newell, 2003].

Метод проектів частково використовувався і в навчально-виховній роботі школи-інтернату французького педагога С. Френе як засіб стимулювання навчального процесу (технологія вільної праці). Під час навчання самостійна робота учнів була широко практикована, кожен із них мав індивідуальну програму на день, тиждень або місяць, яка виконувалася у тісному співробітництві з учителем. Ще однією особливістю навчального процесу школи було врахування життєвого досвіду учнів, що є невід'ємною характеристикою проектної діяльності [Зосименко, 2006: с. 245; *Encyclopedia of educational reform and dissent, 2009*].

Важливе місце методу проектів було відведено в Дальтон-школах Х. Паркхерст (штат Массачусетс, США), що базуються на співпраці учнів різних класів, вікових груп. Використання проектів було спрямоване на стимулювання самостійної роботи учнів у групах, розвиток взаємодії. У школах Віннетке, які відкрив К. Уошберн (штат Іллінойс, США), втілюючи систему індивідуалізованого навчання (Winnetke-план), групові проекти використовувались для розвитку творчого потенціалу кожного учня [*Encyclopedia of educational reform and dissent, 2009*].

В Англії на початку 70-х років ХХ століття були створені експериментальні «відкриті школи», де, згідно з методом проектів, не було чіткого розкладу уроків, традиційного навчального плану. Вчитель та учні спільно планували теми занять та час їх реалізації (інтегрований день). Було відкрито групи старших і молодших школярів, які перебували на заняттях разом, що сприяло вихованню довірливого ставлення один до одного та піклування старших учнів про молодших. Подібні установи були створені в Німеччині, Франції та інших країнах [Markham, 2003; Newell, 2003].

На початку ХХІ ст. проектна технологія освіти визнана педагогами однією з особистісно-орієнтованих педагогічних технологій, яка базується на визнанні унікальності кожного учня, його індивідуальності. Це змінює роль вчителя, головним завданням стає створення відповідного навчального середовища, в якому учень має можливість покладатися на свій особистісний потенціал. Таким чином технологію проектування можна визначити як спільну діяльність того, хто навчається, та того хто навчає, що

спрямована на самореалізацію учня та розвиток його індивідуальних рис особистості під час реалізації проекту.

Проаналізувавши розвиток та досвід застосування методу проектів у практиці зарубіжної педагогіки, можна зробити узагальнюючі висновки та виділити основні етапи організації проектувальної діяльності учнівської молоді в закладах освіти України. Отже, аналіз організації проектувальної діяльності з учнівською молоддю дозволяє виділити основні етапи проектної технології: початковий, основний, завершальний.

На початковому, а іноді його називають пошуковому та аналітичному етапі важливо виробити в учнів мотивацію до дослідницької роботи, оскільки особистісний інтерес учнів сприяє усвідомленому підходу до виконання проекту в цілому.

Етап підготовки до роботи над проектом передбачає:

– створення ініціативної групи школярів, пошук чи вибір проблеми, низки питань, котрі потребують вирішення;

– визначення теми на предмет її значущості, реальності здійснення, актуальності, суспільного значення; формулювання цілей та встановлення конкретних завдань;

– обговорення методів та засобів реалізації;

– збір необхідної початкової інформації;

– моделювання кінцевого результату; планування майбутньої діяльності;

– нормування робочих груп і визначення завдання для кожної;

– розробку критеріїв оцінювання проекту.

Принциповим є групове обговорення учнями всіх варіантів рішень, що приймаються на основі узгодження їхніх інтересів, використовуючи різноманітні методи (мозковий штурм, виявлення альтернатив, вибір оптимального варіанту тощо).

Основний етап або практичний передбачає:

– збір та аналіз інформації, отриманої на основі спостережень, особистого досвіду;

– пошук оптимального способу досягнення цілі проекту, побудова алгоритму діяльності, планування роботи;

– взаємодія з компетентними спеціалістами, пошук інформації, в підручниках, книжках та періодичних виданнях, архівах, Інтернеті тощо;

– виконання запланованих кроків: спостереження, робота з літературою, анкетування, експеримент тощо.

Результати обговорюються учнями в групах, після чого виробляються ідеї, версії, варіанти вирішення проблеми. Висунуті гіпотези перевіряються, зібрані матеріали готуються до презентації. Успіх проекту значною мірою залежить від оформлення його результатів.

Заключний етап або контрольний передбачає:

– аналіз результатів, формулювання висновків, їх коригування;

– оцінка якості проекту: обговорення в групах, «мозковий штурм»,

«круглий стіл»;

– консультації з експертами, самостійна робота учнів, консультації з керівником проекту;

– узагальнення та класифікація зібраних матеріалів;

– подання результатів (лабораторна робота, творчий звіт, виготовлення ілюстративного матеріалу: схем, альбомів, сценаріїв, альманахів, газет, відеорепортажів, створення сайту тощо);

– презентація та захист проекту.

Під час усного захисту, автори представляють, обґрунтовують актуальність, значення, новизну, і логіку свого проекту, відповідають на запитання слухачів та зауваження опонентів. Проте роботу над проектом не можна вважати завершеною без аналізу учнями ходу та результатів своєї діяльності, тобто проведення рефлексії.

Висновки. Отже, ми зробили такі узагальнення щодо застосування методу проектів в закладах освіти України. Робота над проектом – практика особистісно орієнтованого навчання в процесі конкретної діяльності учня, на основі його вільного вибору, з урахуванням його інтересів. У свідомості учня це має такий вигляд: «Все, що я пізнаю, я знаю, для чого це мені треба і де я можу ці знання застосувати» [Дьюї, 2003]. Для педагога – це прагнення знайти розумний баланс між академічними і прагматичними знаннями, вміннями та навичками. Навчальне проектування орієнтоване, перш за все, на самостійну діяльність учнів – індивідуальну, парну або групову, яку учні виконують впродовж визначеного відрізка часу. Технологія проектування передбачає розв'язання учнем або групою учнів певної проблеми, яка передбачає, з одного боку, використання різноманітних методів, засобів навчання, а з іншого – інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, творчості. Результати виконання проектів повинні бути «відчутні»: якщо це теоретична проблема, то конкретне рішення, якщо практична – конкретний результат, готовий до впровадження. Проектна технологія передбачає використання педагогом сукупності дослідницьких, пошукових, творчих за своєю суттю методів, прийомів, засобів. Таким чином, сутність проектної технології – стимулювати інтерес учнів до певних проблем, що передбачають володіння певними знаннями, та через проектну діяльність, яка передбачає розв'язання однієї або цілої низки проблем, показати практичне застосування набутих знань. Від теорії до практики, гармонійно поєднуючи академічні знання з прагматичними, підтримуючи відповідний їх баланс на кожному етапі навчання.

Метою навчального проектування є створення педагогом таких умов під час освітнього процесу, за яких його результатом є індивідуальний досвід проектної діяльності учня. Продуктивна діяльність, перш за все, плідна для освіти, є індивідуальною дією, результатом якої може бути корисний матеріал або нематеріальний продукт, отже, вона має практичну цінність. Оскільки таке навчання розвивається у продуктивній діяльності,

воно розширює сферу суб'єктивності в процесі самовизначення, творчості і конкретної участі. Під час використання технології вирішується ціла низка різномірних дидактичних, виховних і розвивальних завдань: розвиваються пізнавальні навички учнів, формується вміння самостійно конструювати свої знання, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, активно розвивається критичне мислення, сфера комунікації тощо. Основні завдання проектування – це не лише передача учням готових знань, а навчання здобувати ці знання самостійно, вміти застосовувати їх для розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань. Сприяти учневі у здобутті комунікативних навичок, тобто здатності працювати у різноманітних групах, виконуючи різні соціальні ролі (лідера, виконавця, посередника тощо). Розширити коло спілкування дітей, знайомство з іншими культурами, різними поглядами на одну проблему. Прищепити учням уміння користуватися дослідницькими прийомами: збирати необхідну інформацію, вміти її аналізувати з різних поглядів, висувати різні гіпотези, вміти робити висновки.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо у застосуванні методу проектів в освітніх закладах України на основі передового європейського досвіду.

ЛІТЕРАТУРА

- Гаргай, 2004* – Гаргай В. Б. Опыт педагогического проектирования на Западе и в России / В. Б. Гаргай // Сибирский уч. – № 2 (32). – 2004. – С. 3–37.
- Дьюї, 2003* – Дьюї Д. Досвід і освіта / Д. Дьюї ; [пер. з англ. Марії Василечко]. – Л. : Кальварія, 2003. – 84 с.
- Зосименко, 2006* – Зосименко О. В. Періодизація становлення та розвитку проектного навчання / О. В. Зосименко // Педагогічні науки : зб. наук. праць СумДПУ ім. А. С. Макаренка. – Суми, 2006. – Ч. 2. – С. 238–245.
- Кильпатрик, 1925* – Кильпатрик В. Х. Метод проектов. Применение целевой установки в педагогическом процессе / В. Х. Кильпатрик ; [пер. с англ. Е. Н. Янжул]. – Л. : Брокгауз-Ефрон, 1925. – 43 с.
- Коллингс, 1926* – Коллингс Е. Опыт работы американской школы по методу проектов / Е. Коллингс [пер. с англ. С. Тюрберт] ; под ред. А. У. Зеленко, предисл. У. Кильпатрика. – М. : Новая Москва, 1926. – 289 с.
- Boss, 2008* – Boss S. Reinventing Project-based Learning: Your field guide to real-world projects in the digital age / S. Boss, J. Krauss. – Eugene, OR: ISTE, 2008. – 200 p.
- Encyclopedia of educational reform, 2009* – Encyclopedia of educational reform and dissent / by Thomas C. Hunt, Thomas J. Lasley. – London: Sage Publications, 2009. – 1112 p.
- Knoll, 1991* – Knoll M. Lernen durch Praktisches Problem Lösen: Die Projekt methode in den USA, 1860–1915 / M. Knoll // Zeitschrift für Internationale erziehungs – und sozialwissenschaftliche. – Vorschung 8. – 1991. – P. 103-127.
- Knoll, 1993* – Knoll M. 300 Jahre lernen am Projekt. Zur Revision unseres Geschichtsbildes / M. Knoll // Pedagogik. – 1993. – № 7–8. – P. 58-63.
- Markham, 2003* – Markham T. Project Based Learning Handbook: A Guide to Standards Focused Project Based Learning for Middle and High School Teachers / T. Markham, J. Larmer, J. Ravitz; 2nd ed. – Oakland CA : Buck Institute for Education, 2003. – 196 p.
- Newell, 2003* – Newell R. J. Passion for learning: How project-based learning meets the needs of 21st-century students / R. J. Newell. – Manchester: R&L Education, 2003. – 136 p.

REFERENCES

- Harhai, 2004* – Harhai V. B. Opyt pedahohyeheskoho proektyrovanyia na Zapade y v Rossyy / V. B. Harhai // Sybyrskiy uch. – № 2 (32). – 2004. – S. 3-37.
- Diui, 2003* – Diui D. Dosvid i osvita / D. Diui ; [per. z anhl. Marii Vasylechko]. – L.: Kalvariia, 2003. – 84 s.
- Zosymenko, 2006* – Zosymenko O. V. Periodyzatsiia stanovlennia ta rozvytku proektnoho navchannia / O. V. Zosymenko // Pedahohichni nauky : zb. nauk. prats SumDPU im. A. S. Makarenka. – Sumy, 2006. – Ch. 2. – S. 238–245.
- Kylpatryk, 1925* – Kylpatryk V. Kh. Metod proektov. Prymenenye tselevoi ustanovky v pedahohyeheskom protsesse / V. Kh. Kylpatryk ; [per. s anhl. E. N. Yanzhul]. – L.: Brokhauz-Efron, 1925. – 43 s.
- Kollynhs, 1926* – Kollynhs E. Opyt raboty amerykanskoj shkoly po metodu proektov / E. Kollynhs [per. s anhl. S. Tiurbert] ; pod red. A. U. Zelenko, predysl. U.Kylpatryka. – M. : Novaia Moskva, 1926. – 289 s.
- Boss, 2008* – Boss S. Reinventing Project-based Learning: Your field guide to real-world projects in the digital age / S. Boss, J. Krauss. – Eugene, OR: ISTE, 2008. – 200 r.
- Encyclopedia of educational reform, 2009* – Encyclopedia of educational reform and dissent / by Thomas C. Hunt, Thomas J. Lasley. – London: Sage Publications, 2009. – 1112 r.
- Knoll, 1991* – Knoll M. Lernen durch Praktisches Problem Lösen: Die Projekt methode in den USA, 1860–1915 / M. Knoll // Zeitschrift für Internationale erziehung – und sozialwissenschaftliche. – Vorschung 8. – 1991. – R. 103–127.
- Knoll, 1993* – Knoll M. 300 Jahre lernen am Projekt. Zur Revision unseres Geschichtsbildes / M. Knoll // Pedagogik. – 1993. – № 7–8. – R. 58–63.
- Markham, 2003* – Markham T. Project Based Learning Handbook: A Guide to Standards Focused Project Based Learning for Middle and High School Teachers / T. Markham, J. Larmer, J. Ravitz; 2 nd ed. – Oakland CA : Buck Institute for Education, 2003. – 196 p.
- Newell, 2003* – Newell R. J. Passion for learning: How project-based learning meets the needs of 21st-century students / R. J. Newell. – Manchester: R&L Education, 2003. – 136 p.

УДК 373.3.015-31:17.022.1(4)

Наталія Опанасенко

ВИХОВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті розкривається питання виховання в учнів початкової школи гуманістичних європейських цінностей. Визначаються поняття «гуманістичне виховання», «гуманізація виховного процесу», «гуманістичні цінності», «європейські цінності». Доводиться думка про те, що виховання європейських цінностей в учнів початкових класів можливе в контексті науково-практичної освітньої стратегії – гуманізації виховного процесу. За такої стратегії виховний процес стає простором повноцінного життя, інструментом вирішення життєвих проблем і особистісного зростання. Зазначається, що гуманістично спрямований виховний процес необхідно розпочинати в початковій школі, яка активізує розум і почуття дитини, виробляє в неї своє ставлення до життя. Розкрито суть гуманістичних цінностей, що визначаються як психологічні особливості, система світоглядних орієнтацій, що полягають у ставленні до іншої людини, самого себе, суспільства та природного довкілля як найвищої цінності, у здатності здійснення вибору добра на протизагу злу та систематичному здійсненні гуманістичної діяльності. Стверджується думка про те, що важливо в контексті гуманізації виховного процесу в закладах початкової освіти виховувати європейські цінності та визначити ті цінності, які здатні об'єднати Україну та Європу. Наведені приклади європейських цінностей, що є важливими у вихованні молодших школярів. Зокрема, такі: рівноправність, знання своїх громадянських прав, соціальна відповідальність та обізнаність, відкритість, толерантність,